

ELEMENTE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ ÎN PROIECTUL „DACIA AUGUSTI PROVINCIA. CREAREA PROVINCIEI”

Monica BIRA

1. Ioan Nicola,
Tratat de pedagogie școlară. Editura Aramis, București, 2003, p. 19.

2. *Ibidem*, p. 41.

3. Septimiu Chelcea, Petru Iluț,
Enciclopedia de psihosociologie, București, Editura Economică, 2003, s.v. educație, p. 120 – 121.

4. Costumele și echipamentul de luptă au fost realizate după standarde științifice și imită obiectele folosite de Legiunea a XV- a Apollinaris din Savaria (Este vorba atât de arme cât și de însemnele specifice legiunii).

Definită din perspectiva teoriei generale a acțiunii eficiente¹, educația reprezintă o activitate organizată instituțional, conform unor finalități pedagogice și care are drept scop pregătirea individului pentru a deveni funcțional în cadrul societății.

Pentru a realiza acest lucru instituțiile abilitate își propun, în cadrul procesului de educație, să transmită anumite „conținuturi ale învățării”. Dat fiind ritmul accentuat al schimbării ce caracterizează societatea contemporană, aceste „conținuturi ale învățării” au cunoscut în ultimul timp o evoluție absolut spectaculoasă - dacă este să ne raportăm numai la istoria pedagogiei din ultimii 50 de ani. Educația multi-culturală, educația axiologică, educația pentru comunicare - sunt doar câteva exemple de noi domenii care alături de cele clasice (educația intelectuală, educația morală, educația estetică și educația fizică) au drept scop formarea unui individ astfel încât acesta să poată fi capabil de a-și desfășura, în mod eficient, activitatea în societate.

Diversificarea conținuturilor și a domeniilor educației este însoțită și de aceea a spațiilor în care se pot desfășura acțiunile educative.

Într-un asemenea cadru general se plasează *educația muzeală*. Ea rămâne în continuare o activitate organizată instituțional – numai că de data aceasta organizatorul este un muzeu sau, de la caz la caz, poate fi vorba și de un parteneriat între școală și muzeu; procesul este în continuare organizat conform unor finalități pedagogice, iar scopul principal este tot acela de a-l pregăti pe individ pentru societate.

Intervine însă o schimbare majoră în ceea ce privește abordarea pe care o astfel de instituție o promovează. E vorba de racordarea activităților la așa numita *educație prospectivă*², care urmărește să-l pregătească pe individ nu doar pentru cerințele actuale ale societății, ci și pentru cele viitoare. În fond, dacă ne gândim la dinamica societății actuale, există o singură modalitate prin care eficiența actului educațional mai poate fi dovedită. Aceasta constă în capacitatea adaptării și a autoreglării³ individului la noile condiții sociale.

În ceea ce privește educația muzeală în contextul instituțiilor de profil de la noi, se remarcă programele desfășurate de Muzeul Național de Artă (lecțiile active desfășurate în galeriile muzeului) și de Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” (conferințele, întâlnirile de duminică), ambele bucurându-se de notorietate și apreciere în cadrul publicului bucureștean. Există, de asemenea, „Noaptea muzeelor” cu o tradiție de câțiva ani, precum și alte proiecte și programe întreprinse în direcția dezvoltării serviciilor de acest fel oferite de muzee.

Iată așadar contextul în care s-a înscris componenta educațională a evenimentelor grupate sub genericul „Dacia Augusti Provincia. Crearea provinciei”, organizate de Muzeul Național de Istorie a României. Acestea au constituit un bun prilej pentru a dezvolta o serie de activități educative, incluse de ceva timp printre preocupările instituției.

Înainte de a dezvolta prezentarea aspectelor legate de educația muzeală, sunt necesare câteva precizări.

Vernisajul expoziției a făcut parte dintr-o serie mai amplă de evenimente organizate în zilele de 13 și 14 octombrie 2006 de către Muzeul Național de Istorie a României (MNIR), cu scopul de a marca 1900 de ani de la transformarea Daciei în provincie romană. Aceste evenimente au cuprins pe lângă organizarea expoziției – ce va fi deschisă până la mijlocul lunii ianuarie 2007 – o paradă militară, desfășurată pe Calea Victoriei și realizată de o trupă de artiști profesioniști din Ungaria, costumați în legionari romani⁴; demonstrații de luptă întreprinse de aceștia în parcul Herăstrău; lansările de carte; un simpozionul științific.

Ideea inițială a programului, precum și toate manifestările aferente, au fost gândite independent de contextul strict școlar, pornindu-se de la dorința de a marca într-un fel 1900 de ani de la înființarea provinciei Dacia; totuși, multe elemente au putut fi valorificate pe baza faptului că misiunea oricărui muzeu presupune și „punerea în valoare a patrimoniului muzeal în scopul cunoașterii, educării și recreării”⁵ și bineînțeles pentru că elevii se află printre publicurile țintă ale muzeului. (Pentru atragerea lor, Departamentul de relații publice din cadrul muzeului a informat inspectoratele școlare iar Primăria sectorului I - partener pentru activitățile desfășurate în parcul Herăstrău - a realizat diseminarea informației în școlile aflate în aria sa).

Expoziția propriu-zisă a fost realizată de specialiștii în istorie veche ai muzeului, astfel încât să ofere informații cu care publicul este mai puțin familiarizat, într-un mod agreabil și mai ales accesibil pentru toate

categoriile de vârstă. Binomul imagine – artefact, care a stat la baza expunerii s-a dovedit o formulă viabilă pentru ilustrarea realităților vieții antice. Astfel, o parte din scenele semnificative de pe Columnă, transpuse pe panouri din plexiglas, beneficiază de o ilustrare prin intermediul unor obiecte de epocă, descoperite în cursul săpăturilor arheologice⁶.

Revenind la perspectiva oportunităților care au fost valorificate printr-un asemenea demers educațional, au existat câteva premise favorabile care au contribuit la buna desfășurare a activităților.

Este vorba mai întâi despre subiectul propriu-zis, care se înscrie în sfera mai amplă a istoriei antice și care continuă să fascineze publicul de orice vârstă. Prin urmare, cei dornici să-și îmbogățească cunoștințele în acest domeniu sunt foarte mulți, iar o instituție de tip muzeu poate oferi nu doar informații și interpretări în acord cu standardele științifice, ci și garanția calității acestor informații și acestor interpretări.

În al doilea rând, perioada aceasta a anului școlar este cea mai bună pentru valorificarea temelor de istorie antică, deoarece acum se desfășoară lecțiile de istorie încadrate în unități de învățare, precum *Popoare de ieri și de azi* (clasa a IV-a), *Popoarele antichității* (la clasa a IX-a), sau *Lumea romană* (clasa a V-a).

De asemenea, un factor care a favorizat afluxul mare de vizitatori în muzeu l-a reprezentat faptul că sâmbăta respectivă se recuperau orele din zilele celui de-al XI-lea Sommet al Francofoniei.

5. Legea muzeelor și a colecțiilor publice, nr. 311 din 8 iulie 2003, Capitolul I, art. 4(c), <http://www.cimec.ro/Muzee/lege/Legea311muzeeltrm#1>
6. Obiectele provin din patrimoniul MNIR, dar și din colecțiile altor muzee din țară: *Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei*, *Muzeul Militar Național*, *Complexul Muzeal Bisnița-Născăud*, *Muzeul Banatului*, *Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău*, *Muzeul Civilizației Dacice și Romane*, *Muzeul de Istorie Turda*, *Muzeul Regiunii Porților de Fier*, *Muzeul Țării Făgărașului*, „*Valeriu Lăcătuș*”, *Muzeul de etnografie și al regimentului de graniță*, *Muzeul Național al Unirii Alba Iulia*, *Muzeul de Istorie Național și arheologie Constanța*. Expoziția conține piese de o valoare deosebită (portretele unor împărați romani) - aduse de la două instituții muzeale din Roma: *Musei Capitolini* și *Sistena museale dei Fori Imperiali*. *Uffizio dei Fori Imperiali*.

7. Septimiu Chelcea, Petru Iluț, *Enciclopedie de psihosociologie*, București, Editura Economică, 2003, s.v. educație, p. 120 – 121.

8. Acest demers este necesar deoarece idealul educațional, pe baza căruia se elaborează documentele școlare s-a modificat substanțial în ultimii ani, antrenând prin urmare și schimbarea programelor școlare. Accentul cade pe alte aspecte, diferite de cele pe care le-au învățat în școală chiar și cei mai tineri dintre noi.

9. Ioan Nicola, op. cit., p. 31.

10. www.edu.ro

11. Am folosit termenul în sensul său larg, de persoană care desfășoară un proces de educare, într-un cadru bine determinat și urmărind obiective stabile conform unor criterii dinainte fixate.

În sfârșit, mediatizarea evenimentelor (transmisiunile în direct din fața muzeului, articolele din presa scrisă, reportajele televizate din parcul Herăstrău) a contribuit și ea la creșterea numărului de vizitatori care au trecut pragul muzeului în perioada respectivă.

Obiective

Componenta educativă a evenimentelor organizate de MNIR sub genericul „Dacia Augusti Provincia. Crearea provinciei” a avut două categorii de public țintă: familiile cu copii de vârstă școlară și elevii din toate ciclurile de învățământ. În funcție de acestea am fixat trei obiective de atins.

1. Primul obiectiv general a fost acela de a exploata ideea că educația este „un proces ce implică mai multe ființe umane aflate în relații de comunicare și de modificare reciprocă”⁷. Ținând cont de faptul că se apropie momentul în care MNIR va redeschide expoziția de bază, un exercițiu întreprins în domeniul educației este mai mult decât binevenit. (O1)

2. Al doilea obiectiv general a fost acela de a seta drept obiective educaționale, pe cât posibil, o serie de obiective în acord cu cele cuprinse în programele școlare. Două considerații au determinat această alegere. Pe de-o parte, cunoașterea programelor școlare ne familiarizează cu noțiunile pe care le dețin copiii și în acest fel știm de unde să pornim discuția. Asimilarea noilor cunoștințe se realizează mai eficient și putem „construi” împreună pornind de la ceea ce cunoștințele pe care știm sigur că le dețin copiii⁸. Pe de altă parte putem astfel să venim în întâmpinarea necesităților educaționale proprii

fiecărui copil, în funcție de treapta de școlarizare pe care acesta se află. Încercăm astfel să realizăm unul din punctele preconizate de noile concepte asupra educației, și anume acela de a oferi fiecărui copil o dezvoltare în acord cu propriile nevoi.

Fixarea obiectivelor educaționale a pornit prin urmare de la schema simplă a funcțiilor educației⁹ și de la programele școlare în vigoare¹⁰.

1. Pentru funcția de selectare și transmitere a valorilor de la societate la individ am urmărit, ca la finalul programului, copiii să manifeste interes pentru conservarea bunurilor culturale (O. 2.1.)

2. Pentru funcția de dezvoltare conștientă a potențialului biopsihic al omului am avut în vedere dezvoltarea gândirii critice – pentru clasele mai mari – prin încercarea de a forma o privire de ansamblu asupra moștenirii antichității. (O.2.2)

3. În ceea ce privește pregătirea omului pentru integrarea în viața socială am avut drept obiectiv cultivarea gustului pentru activități culturale și pentru înțelegerea finalității acestora (O.2.3).

Realizări

La capitolul evaluării rezultatelor, după o săptămână de la deschiderea expoziției, am înregistrat aproximativ 1000 de vizitatori – majoritatea fiind bineînțeles elevi.

1. Pentru primul obiectiv setat, am putut observa „pe viu” impactul pe care schimbarea cadrului educațional îl are asupra procesului de învățare. Interacțiunea dintre elev și educator¹¹ cunoaște o serie de noi coordonate.

Deși, în mod obișnuit, din punctul de vedere al educatorului, orice lecție „predată” constituie și o lecție învățată, cu acest prilej s-a sesizat mult mai ușor faptul că relația dintre educator și copil (emittător – receptor) s-a modificat, iar comunicarea unidirecțională (realizată în mod obișnuit în timpul vizitelor cu clasa sau cu familia la muzeu) devine bidirecțională (prin implicarea activă în procesul comunicării). Relevante în acest sens au fost nu doar evenimentele de la muzeu, ci mai ales activitățile desfășurate în Parcul Herăstrău, unde „legionarii” au fost însoțiți de muzeografi. Pe lângă furnizarea explicațiilor necesare, aceștia au interacționat direct cu cei aflați în parc. Deși trebuie să recunoaștem că atracția principală au fost fotografiile cu „legionari” și cu muzeograful îmbrăcați în costume romane, prezența acestora din urmă a contribuit esențial la facilitarea înțelegerii unor aspecte privind viața în antichitate. Componentă ludică a activității educaționale – esențială pentru antrenarea copiilor în procesul de învățare – precum și avantajele învățării prin participare au putut fi în acest fel valorificate la maximum. Copiii au avut ocazia să vadă cum erau folosite armele, care erau particularitățile veșmintelor antice dar în același timp și să beneficieze de explicațiile adecvate. Dar poate cel mai

important lucru a fost acela că toți copiii prezenți au învățat distrându-se în același timp. De exemplu, în prima zi, atunci când legionarii au venit defilând pe Calea Victoriei, unii copii chiar au învățat câteva ordine simple pe care le repetau apoi celorlalți (comandantul unității dădea ordinele în limba latină).

2. Dacă privim evaluarea sub forma în care este ea concepută de instituțiile de învățământ tradiționale atunci trebuie să urmărim verificarea cunoștințelor și a competențelor dobândite de pe parcursul procesului educațional. Atingerea obiectivelor precizate mai sus (2.1; 2.2.; 2.3) a fost verificată prin așa numita „evaluare frontală”, la sfârșitul programului elevii fiind capabili să răspundă în mod adecvat cerințelor noastre.

În acest fel, proiectul „Dacia Augusti Provincia. Crearea provinciei” luat în ansamblu s-a dovedit a fi adecvat utilizării în scopuri specifice educației muzeale. Chiar dacă obiectivele propuse inițial în acest sens nu au avut o anvergură deosebită, ci mai degrabă au avut caracterul unei pre-testări în vederea activităților viitoare, proiectul se desfășoară în continuare iar rezultatele sale vor fi monitorizate, astfel încât folosirea lor să poată conduce la un program mult mai amplu de educație muzeală.